

Zadanie 1.7. Analiza pozostałości środków ochrony roślin w płodach rolnych pochodzących z produkcji pierwotnej, w żywności z importu oraz w wodach powierzchniowych w pobliżu miejsc produkcji

Kierownik zadania: dr Anna Nowacka

Celem zadania była kontrola prawidłowości przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych w zakresie stosowania środków ochrony roślin. Monitorowane były pozostałości środków ochrony roślin w krajowych płodach rolnych, importowanej żywności i paszach.

Zadanie było wykonywane na potrzeby urzędowych kontroli przestrzegania obowiązujących przepisów prawnych w zakresie stosowania środków ochrony roślin prowadzonych przez Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORiN), Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), Inspekcję Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych (IJHARS), Państwową Inspekcję Sanitarną (PIS) i Inspekcję Weterynaryjną (IW).

W 2025 roku, w ramach zadania pobrano do badań w kierunku pozostałości środków ochrony roślin 2740 próbek, w tym przez PIORiN – 1857 próbek (1536 próbek – kontrola planowa, w tym 164 próbki w kierunku glifosatu, 191 próbek – strefy ochronne wód, 130 próbek – interwencje), ARiMR – 350 próbek, IJHARS – 140 próbek ekologicznych, PIS – 336 próbek żywności importowanej z UE i spoza UE, IW – 57 próbek materiałów paszowych z importu z krajów trzecich. W płodach rolnych, żywności i paszach ogółem oznaczano ponad 600 substancji czynnych i/lub ich metabolitów.

Na podstawie wyników badań próbek płodów rolnych, żywności i produktów paszowych pobranych przez PIORiN, ARiMR, PIS oraz IW oceniano kontrolowane produkty pod kątem zgodności z rozporządzeniem (WE) nr 396/2005 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 lutego 2005 r. w sprawie najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów w żywności i paszy pochodzenia roślinnego i zwierzęcego oraz na ich powierzchni, zmieniające dyrektywę Rady 91/414/EWG (Dz. Urz. L 70, str. 1 z 16.03.2005 r. z późn. zm.), a w przypadku pasz również z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 6 lutego 2012 r. w sprawie zawartości substancji niepożądanych w paszach (Dz.U. 2025 poz. 1016), wdrażającym dyrektywę 2002/32/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (Dz. Urz. WE L 140 z 30.05.2002 r., str. 10, z późn. zm.). W przypadku krajowych producentów rolnych oceniano także przestrzeganie zapisów art. 55 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1107/2009 z dnia 21 października 2009 r. dotyczącego wprowadzania do obrotu środków ochrony roślin i uchylającego dyrektywy Rady 79/117/EWG

i 91/414/EWG (Dz. Urz. L 309, str. 1 z 24.11.2009 r. z późn. zm.) oraz art. 46 ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o środkach ochrony roślin (Dz.U. 2024 poz. 630).

Czynności kontrolne w zakresie warunkowości i ekoschematów w kierunku wykrycia niezgodności stosowania środków ochrony roślin z etykietą stosowania oraz przekroczenia najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości pestycydów były realizowane przez ARiMR zgodnie z art. 103 ust. 6 pkt 6 ustawy z dnia 8 lutego 2023 r. o Planie Strategicznym dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023–2027 (Dz.U. 2024 poz. 1741).

Badania żywności były wykonywane w ramach ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. z 2023 r. poz. 1448), natomiast produktów paszowych w ramach działań IW wynikających z ustawy z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz.U. 2025 poz. 320).

Badania próbek produktów ekologicznych dostarczanych przez WIJHARS były wykonywane w ramach działań wynikających z ustawy z dnia 25 czerwca 2009 r. o rolnictwie ekologicznym (Dz.U. z 2020 r. poz. 1324) oraz ustawy z dnia 23 czerwca 2022 r. o rolnictwie ekologicznym i produkcji ekologicznej (Dz.U. 2023 poz. 1235) i w związku z ustawą z dnia 21 grudnia 2000 r. o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych (Dz.U. 2023 poz. 1980).

Ocenę zgodności wyników z rozporządzeniem (WE) nr 396/2005 przeprowadzono zgodnie z dokumentem SANTE/11312/2021 v2. Poziomy pozostałości w badanych próbkach uznawano za niezgodne z wymaganiami, jeśli po odjęciu 50-procentowej niepewności pomiaru przekraczały najwyższe dopuszczalne poziomy pozostałości (NDP) określone w ww. rozporządzeniu.

W 700 z 1536 próbek (45,6%) pobranych z roślin uprawnych w ramach kontroli planowej PIORiN stwierdzono pozostałości środków ochrony roślin. Stosowanie związków niedopuszczonych do stosowania wykryto w 205 próbkach (13,3%). Przekroczenia najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości (NDP) raportowane do systemu RASFF stwierdzono w 5 próbkach, stanowiących odsetek 0,3%. W 5 ze 164 próbek (3,0%) pobranych z wytypowanych upraw do badań pod kątem glifosatu (groch, gryka, jęczmień, winorośl) wykryto jego pozostałości nieprzekraczające NDP. Pozostałości środków ochrony roślin stwierdzono w 40 ze 191 (20,9%) próbek ze stref ochronnych wód. Ogółem w ramach interwencji wykryto pozostałości środki ochrony roślin w 104 ze 130 próbek (80,0%), w tym środków niedozwolonych w 55 próbkach (42,3%). Dwie próbki interwencyjne (1,5%) zawierały pozostałości przekraczające NDP raportowane do systemu RASFF.

W ramach nadzoru rolnictwa ekologicznego prowadzonego przez IJHARS pobrano do badań pod kątem obecności pozostałości niedopuszczonych środków ochrony roślin 138 próbek produktów krajowych (> 98%) i 2 próbki towarów importowanych. W 39 próbkach (27,9%) wykryto pozostałości substancji

niedozwolonych do ochrony upraw ekologicznych. W 2 próbkach (1,4%) stwierdzono poziomy pozostałości przekraczające NDP (po uwzględnieniu niepewności) w odniesieniu do rozporządzenia (WE) nr 396/2005.

W ramach kontroli w zakresie warunkowości i ekoschematów prowadzonej przez ARiMR, oznaczono pozostałości środków ochrony roślin w 350 próbkach płodów rolnych. W 77 próbkach (22,0%) wykryto pozostałości, natomiast w 1 próbce (0,3%) stwierdzono przekroczenie NDP raportowane do systemu RASFF. Obecność związków zabronionych do stosowania odnotowano w 14 próbkach (4,0%).

W ramach kontroli prowadzonej przez Inspekcję Sanitarną pobrano w kierunku badań pozostałości środków ochrony roślin 336 próbek żywności sprowadzonej z krajów unijnych i państw trzecich (UE – 108, spoza UE – 228). W 287 próbkach (85,4%) wykryto pozostałości. Odsetek próbek z pozostałościami środków ochrony roślin w żywności importowanej z krajów członkowskich stanowił 87,0% i był bardzo zbliżony do stwierdzonego w produktach żywnościowych pochodzących spoza UE (84,6%). W 10 próbkach (3,0%) wykryto poziomy pozostałości niezgodne z wymaganiami (przekroczenia NDP raportowane do systemu RASFF), przy czym większy odsetek naruszeń obserwowano dla żywności z importu z państw trzecich (8 próbek z 228 – 3,5%), niż w sprowadzonej z UE (2 próbki ze 108 – 1,9%).

W ramach kontroli prowadzonej przez Inspekcję Weterynaryjną pobrano, celem oznaczania pozostałości środków ochrony roślin, 57 próbek materiałów paszowych z towarów importowanych z krajów trzecich, w tym 34 próbki z Ukrainy (59,6%) i 23 próbki (40,4%) z innych krajów pozaunijnych. W 52 próbkach (91,2%) wykryto pozostałości. Naruszenie przepisów (przekroczenia NDP po uwzględnieniu niepewności) stwierdzono dla 3 próbek (5,3%) produktów paszowych, pochodzących z importu z Ukrainy.

W ramach zadania uzyskano informacje o wykryciu przekroczeń najwyższych dopuszczalnych poziomów pozostałości lub substancji czynnych niedozwolonych do ochrony roślin uprawnych. Informacje o przekroczeniach NDP były wysyłane do poszczególnych inspekcji, które podejmowały działania zgodne z procedurami unijnymi – rozporządzeniem nr 178/2002 oraz rozporządzeniem Komisji (UE) nr 16/2011 z dnia 10 stycznia 2011 r. ustanawiającym środki wykonawcze dla systemu wczesnego ostrzegania o niebezpiecznych produktach żywnościowych i paszach (Dz. Urz. UE L 6 z 11.01.2011, str. 7) oraz krajowymi – z ustawą z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (Dz.U. z 2023 r. poz. 1448) oraz z ustawą z dnia 22 lipca 2006 r. o paszach (Dz.U. 2025 poz. 320).

Raporty z prowadzonych badań pozostałości środków ochrony roślin w liczbie 1857 przekazano do WIORiN, 350 do ARiMR, 140 do IJHARS, 336 do PIS oraz 57 do IW. Dane zawarte w raportach zostały wykorzystane do oceny jakości polskich płodów rolnych oraz żywności i produktów paszowych z importu. Raporty z badań

zawierały informacje o występujących poziomach pozostałości środków ochrony roślin, a w przypadku produktów krajowych także ocenę prawidłowości stosowania środków ochrony roślin w kontrolowanych uprawach. W incydentalnych przypadkach, przekroczenia NDP (PIORiN – 7, ARiMR – 1, PIS – 10, IW – 3), raporty stanowiły podstawę do uruchamiania unijnej procedury wczesnego powiadamiania o niebezpiecznej żywności i paszach (RASFF) i do egzekwowania przepisów od producentów krajowych przez PIORiN i ARiMR, od importerów żywności przez PIS, a od importerów pasz przez IW. Naruszenia przepisów przez polskich producentów polegające na stosowaniu substancji niedozwolonych do ochrony upraw były egzekwowane przez PIORiN, ARiMR i IJHARS. Badania stanowiły wsparcie dla krajowego eksportu do państw członkowskich Unii Europejskiej, ponadto były wykorzystywane w nadzorze importu żywności spoza rynku unijnego, a także unijnego oraz produktów paszowych z państw trzecich.

Rezultaty badań pozwalają w porę identyfikować pojawiające się problemy i usprawnić nadzór nad prawidłowym stosowaniem środków oraz bezpieczeństwem żywności i pasz.

Badania wykonywano na bieżąco w przewidzianym terminie. W przypadku próbek planowych pobranych przez PIORiN z części jadalnych gatunków roślin, dla których przewidywany termin wykonania badań wynosił 5 dni, raporty z badań przekazano maksymalnie w ciągu 5 dni roboczych. Raporty dla pozostałych próbek przesyłano do wszystkich inspekcji (PIORiN, IJHARS, ARiMR, PIS, IW) przeciętnie w ciągu 7 dni roboczych, maksymalnie 18.